

Boekbespreking: Naam en recht, van Ernee Loeb

Citation for published version (APA):

de Groot, G. R. (1991). Boekbespreking: Naam en recht, van Ernee Loeb. *Rechtsgeleerd Magazijn Themis*, 1992(3), 124-127.

Document status and date:

Published: 01/01/1991

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

schrijvingen in hun kern *duidelijk* zijn, dan dat alles in het werk wordt gesteld om lichtere vormen van onrecht buiten het bereik van de strafwet te houden.

12. Mijn waardering voor de solide structuur van het werk maakt het gemakkelijker om mijn verbazing uit te spreken over de onwaarschijnlijke slordigheid waarmee de tekst in het boek is afgedrukt. Wetsartikelen worden regelmatig verkeerd aangehaald (Sv i.p.v. Sr, bijv. p. 6), vindplaatsen van jurisprudentie zijn stevast onbetrouwbaar (vergelijk bv. noot 50 met noot 52 op p. 62), hetzelfde geldt voor literatuurverwijzingen (vergelijk noot 4 op p. 212 met noot 7 op p. 213), het register klopt niet (zie o.a. de steekproefsgewijs gecontroleerde trefwoorden als 'escroquerie' en 'tijddiefstal'), en zelfs de inhoudsopgave spoort niet met de nummering of met de opschriften van de afgedrukte paragrafen en subparagrafen (vergelijk p. XI met p. 243 en p. XIII met p. 326 c.a.). Juist omdat dit in verhouding tot de wetenschappelijke merites van dit proefschrift maar uiterlijke kleinigheden zijn, is het jammer dat de auteur niet de rust heeft gevonden om het boek ook als naslagwerk bruikbaar te maken.

13. Computermisbruik is een veelomvattend verschijnsel. Het vergt aanmerkelijke wetenschappelijke kwaliteiten om dit fenomeen goed in het juridische systeem te kunnen plaatsen. Daarom is het geen geringe verdienste dat Kaspersen er in is geslaagd om een overtuigend model te ontwerpen waarin de diverse vormen van computermisbruik systematisch aan de orde kunnen worden gesteld. Het boek is voorts goed toegankelijk, mede door de heldere conclusies waarmee de meeste onderdelen worden afgerond.

Deze dissertatie draagt bij aan de mogelijkheden voor de wetgever om regels te stellen inzake computermisbruik. Dat is van groot belang, want zo kan worden voorkomen dat een oplossing voor de gerezen problemen wordt overgelaten aan de rechtspraak. In de eerste decennia van deze eeuw werd de samenleving geconfronteerd met het nieuwe euvel van de zgn. diefstal van electriciteit. Hoewel de wetgever hier – terecht – meende te moeten ingrijpen, hetgeen ook in het buitenland gangbaar was, nam de hoge raad het initiatief over (NJ 1921, 564), met ingrijpende gevolgen voor het stelsel van vermogensdelicten. Soortgelijke voorbeelden kunnen worden ontleend aan concept-wetsontwerpen terzake van de culpose schending van beroepsgeheimen (1953, overbodig geworden na de aanvaarding in de jurisprudentie van het voorwaardelijk opzet; NJ 1955, 55) en, aanvankelijk, met betrekking tot de veiligheidsfouillering (NJ 1976, 491). Gelukkig lijkt deze geschiedenis zich niet te herhalen in relatie tot de bestrijding van computermisbruik. Na het computergegevensarrest van het Arnhemse gerechtshof (NJ 1984, 80) hebben de Nederlandse juristen in grote meerderheid ingezien dat de actuele informatiemaatschappij nieuwe eisen stelt, waaraan niet kan worden voldaan door middel van – per definitie casuïstische – rechtspraak op basis van achterstallige wetgeving. De auteur van het onderhavige proefschrift heeft in aanzienlijke mate aan dit inzicht bijgedragen.

Tilburg, oktober 1991

M.S. Groenhuijsen

Mr Ernée Loeb, Naam en recht. Praktische beschrijving van het naamrecht in Nederland. Vuga Uitgeverij B.V., 's-Gravenhage 1990, 196 p.

'What's in a name' laat Shakespeare Romeo verzuchten, als hij ontdekt, dat zijn geliefde Julia tot de met zijn familie in onmin levende Capulets behoort. Objectief gezien heeft Romeo gelijk. Niettemin beschouwen vele mensen hun naam als iets belangrijks. Zij identificeren zichzelf met hun naam. Bijna niemand kan grapjes over zijn naam waarde-

ren. Vooral door de achternaam worden bovendien relaties met andere personen zichtbaar: dikwijls wordt dat als prettig ervaren, sommigen zijn echter – om soms uiterst begrijpelijke redenen – een andere mening toegedaan. Niet slechts individuen hechten aan een naam. Ook de overheid pleegt aan een min of meer streng georganiseerd naamrecht te hechten. Een dergelijk naamrecht is gunstig voor de identificatie van personen. De wet bepaalt derhalve, welke achternaam een persoon heeft; voornamen kunnen bij de aangifte van de geboorte van een kind wel binnen bepaalde grenzen vrij worden gekozen. Wil men voor- of achternaam wijzigen dan moeten daarvoor speciale procedures worden gevolgd en aan in de wet gestelde voorwaarden worden voldaan. Dit alles bewerkstelligt, dat de naam voldoende stof oplevert om een juridische monografie te vullen.

Het hier te bespreken boek geeft een overzicht van het in Nederland geldende naamrecht. Bijzondere aandacht wordt gegeven aan de mogelijkheden om naamswijziging te bewerkstelligen. In een uitvoerige inleiding wordt ingegaan op de functies van de naam: de naam als middel tot individualisering, als informatiebron en als deel van de persoonlijkheid. Vervolgens worden hoofdstukken gewijd aan de voornaam, de achternaam, wijziging (en vaststelling) van de achternaam op verzoek, het gebruiken van een andere naam, internationaal privaatrechtelijke problemen ten aanzien van de naam en tenslotte de toekomst van het naamrecht. De mogelijkheid tot het wijzigen van de voornaam wordt niet in een apart hoofdstuk behandeld, maar komt aan de orde in het aan de voornaam gewijde hoofdstuk. Het positieve Nederlandse recht wordt telkens zeer precies en geïllustreerd met vele praktijkvoorbeelden beschreven. Slechts zelden wordt daarbij een eigen mening gegeven of kritiek op het geldende recht uitgeoefend. De eigen opvatting van mevr. Loeb vinden we echter wel in het slothoofdstuk over de toekomst van het naamrecht, met name op de p. 150-154. Het zijn met name deze pagina's die bijzondere aandacht verdienen van degenen die nadenken over een hervorming van het Nederlands naamrecht. Dit impliceert niet, dat de rest van het boek minder nuttig zou zijn. Juist nu een herziening van ons naamrecht op de politieke agenda staat, is een accurate beschrijving van het geldende recht bijzonder welkom. Mede door allerlei nuttige bijlagen is het boekje verder ook voor praktisch gebruik heel nuttig.

In deze aankondiging wil ik de aandacht vestigen op een aantal standpunten, die mevr. Loeb in haar slothoofdstuk inneemt. Zij verzet zich tegen een systeem, waarin door de ouders van een kind kan worden gekozen tussen de naam van de vader en de naam van de moeder, maar het kind ingeval van onenigheid tussen de ouders de naam van de vader krijgt. Een dergelijke regeling, die was opgenomen in het in 1984 gepubliceerde voorontwerp van wet tot herziening van het naamrecht, laat het traditionele 'vaders wil is wet' toch nog intact en moet worden afgewezen. Mevr. Loeb wordt in deze gesteund door een recente beslissing van het Duitse Bundesverfassungsgericht (5 maart 1991). De Duitse constitutionele rechter acht Par. 1355 lid 2 tweede zin, waarin een soortgelijke regeling staat, in strijd met de gelijke behandeling van man en vrouw en derhalve nietig wegens schending van art. 3 van het Duitse Grundgesetz. Deze uitspraak van het Bundesverfassungsgericht is ook van groot belang voor de discussie over een nieuw naamrecht in Nederland. Hetgeen bij Lobith stroomopwaarts in strijd met de gelijke behandeling van man en vrouw is, zal toch hopelijk ook stroomafwaarts niet door de emancipatoire beugel kunnen. Heeft wellicht deze beslissing van de Duitse rechter veroorzaakt, dat het in januari 1991 in de pers aangekondigde wetsontwerp voor een nieuw naamrecht nog steeds niet bij de Tweede Kamer is ingediend?

De essentiële vraag bij de nieuwe regeling van het naamrecht is, welke oplossing voor de achternaam van de kinderen dan moet worden gekozen. Moet in plaats van Vaders wil Moeders wil de doorslag geven? Mevr. Loeb suggereert een tussenoplossing:

indien geen gezamenlijke keuze wordt gemaakt, dragen staande huwelijk geboren kinderen de naam van de vader, buiten huwelijk geboren kinderen de naam van de moeder. Deze tussenoplossing zal m.i. zeker overwogen moeten worden; men kan zich echter afvragen of een dergelijke regeling bepaalde vrouwen niet van het sluiten van een huwelijk zal afhouden, terwijl de wetgever het huwelijk toch nog steeds als modelrelatie voor een samenwonend heterosexueel paar ziet. Een andere tussenoplossing zou zijn de alfabetische volgorde van de namen der ouders de doorslag te laten geven. In even jaren wint de alfabetische eerste naam, in oneven jaren de alfabetische laatste naam. Wellicht beïnvloedt een dergelijke regeling de 'family-planning', maar soit. Denkbaar is ook het gehele jaar in vaderdagen en moederdagen te verdelen; uiteraard met een speciale voorziening voor schrikkeljaren (zo reeds in *Juristenzeitung* 1957 (!), p. 695, W. Müller-Freienfels: 'in Anlehnung an die französische Regelung der Parkzeiten für Autos in engen Straßen nach jours pairs et impairs, abwechselnd 'jours père et jours mère'). Het klinkt wat vreemd, maar het went wel. Een heel slechte oplossing is m.i. het inschakelen van de rechter. Het is niet goed de rechterlijke macht nog sterker te belasten dan thans al het geval is. Een rechterlijk ingrijpen moet zeker worden vermeden, indien totaal onduidelijk is, welke maatstaven de rechter aan zijn beslissing ten grondslag moet leggen.

Opmerkelijk is, dat mevr. Loeb het onnodig acht, dat alle kinderen van eenzelfde ouderpaar dezelfde naam dragen. Ik deel dit standpunt. Vader en moeder zullen vaak ook niet dezelfde geslachtsnaam voeren. Waarom moeten de achternamen van kinderen dan wel uniform zijn? De Nederlandse bevolkingsadministratie is reeds zeer geruime tijd zo voortreffelijk, dat pluraliteit van achternamen binnen één gezin geen aanleiding tot verwarring meer geeft. Indien kinderen zich zelf aan een dergelijke pluraliteit storen, kan daaraan vergaand worden tegemoet gekomen door een kind het recht te geven de ouderlijke naam, die hij niet draagt, als verkeersnaam te voeren.

Op p. 152 bepleit mevr. Loeb bij een hervorming van ons naamrecht de achternaamswijziging voorsnog te laten zoals deze thans is. Een nieuw naamrecht zal ook de naamswijzigingsbehoeften veranderen, zo stelt zij. Zij heeft daarin zeker gelijk, maar falsificeert m.i. haar betoog op p. 152 en 153, waar zij allerlei voorstellen doet om in bepaalde gevallen achternaamswijziging te vereenvoudigen. Indien men die voorstellen serieus overweegt, kan ook het *gehele* naamswijzigingsrecht worden meegenomen. Buiten kijf staat, dat de nieuwe naamswijzigingsregels wel regelmatig moeten worden bijgeschaafd in het perspectief van de opgedane ervaringen.

Nuttig is de suggestie om de procedure van de geboorteaangifte te wijzigen, in dieer voege dat deze dient te geschieden middels een door beide ouders ondertekend aangifteformulier. Dit voorkomt, dat verwarde of eigenwijze vaders namen opgeven, die niet de instemming van de moeder hebben. Tegenwoordig is dit slechts van belang voor de voornamen, naar nieuw recht (wellicht) ook voor de achternaam van het aan te geven kind. Een extra waarborg voor de inbreng van de moeder kan geen kwaad.

Bij de voor de deur staande discussie over een nieuw naamrecht moeten m.i. twee problemen worden meegenomen, waarover mevr. Loeb geen suggesties doet. Het eerste probleem betreft de verhouding van het nieuwe naamrecht ten opzichte van het adelsrecht (Vgl. Loeb p. 70-71). Met een uiteindelijke beslissing over wetsontwerp 21485 betreffende regeling inzake adeldom (wet op de adeldom) moet m.i. worden gewacht tot een beslissing over het naamrecht is genomen, daar adelsrecht en naamrecht nauw met elkaar verweven zijn. Een tweede probleem betreft de internationaalprivaatrechtelijke behandeling van de naam van personen met meervoudige nationaliteit. De oplossing van art. 2 Wet conflictenrecht namen is m.i. volstrekt onbevredigend. In een binnenkort in het Personeel Statuut te publiceren voordracht zal ik daarop nader in gaan.

Uit het voorgaande moge blijken, dat het hier besproken boekje nuttig is en de daarin

verwoorde suggesties tot wijziging van ons recht een welkome bijdrage tot de te voeren discussie zijn. Tenslotte nog een puntje van kritiek: mevr. Loeb stelt in haar inleiding, dat van voet- of eindnoten geen gebruik is gemaakt teneinde de leesbaarheid te bevorderen. Toegegeven zij, dat haar boekje zeer prettig leest, maar voetnoten zouden deze leesbaarheid niet nadelig hebben beïnvloed, indien de schrijfster er op zou hebben gelet, dat de tekst zonder voetnoten leesbaar blijft. Ik heb me er thans aan gestoord, dat zelfs bij voorbeelden, die rechtstreeks aan jurisprudentie zijn ontleend, vindplaatsen ontbreken. Hopelijk kunnen dergelijke verwijzende voetnoten in een tweede druk worden toegevoegd.

Maastricht/Rottweil, augustus 1991

G.R. de Groot

Dr. H.J. van den Herik, Kunnen computers rechtspreken?, oratie Rijksuniversiteit Leiden; Gouda Quint; Arnhem 1991; 44 p.

De probleemstelling

Vrijdag 21 juni 1991 aanvaardde prof. Van den Herik zijn ambt van bijzonder hoogleraar in de Juridische Informatica aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Leiden. Hij deed dat door het uitspreken van een rede getiteld 'Kunnen computers rechtspreken?'. De probleemstelling van de rede vloeit op natuurlijke wijze voort uit de ontwikkelingen op het gebied van de zogenaamde 'juridische expertsystemen' en is al vaker in de juridische literatuur ter sprake gebracht, onder andere ook in dit tijdschrift. Van den Herik concludeert dat computers (zullen) kunnen rechtspreken over toegewezen deelgebieden van het recht. Sterker nog, in zijn visie zullen computers op den duur de rol van de rechter overnemen. De rechtsprekende computer is synoniem met rechtszekerheid en rechtsgelijkheid (p. 33).

Aan het begin van zijn betoog preciseert Van den Herik zijn probleemstelling. Om te beginnen geeft hij een ruime omschrijving van rechtspreken, door de rechter als instituut te beschouwen. Daaronder valt niet alleen de 'gewone' rechter, maar ook de ambtenaar die bijvoorbeeld beslist over het toekennen van een bijstandsuitkering. Verder sluit de auteur aan bij een door de commissie Franken geadopteerde omschrijving van het recht, door de vraag of computers kunnen rechtspreken op te vatten als de vraag *of computers in staat zijn op rechtvaardige wijze casusposities te beoordelen* (p. 10).

De aard van het betoog

Van den Herik probeert zijn centrale vraag te beantwoorden door een parallel te trekken met een klassieke benadering uit de artificiële intelligentie, te weten het zoeken in een probleemruimte (p. 12-14). Uitgaande van deze benadering komt een aantal vragen boven – Van den Herik spreekt van 'obstakels' – die te maken hebben met eigenaardigheden van het recht.

De volgende vragen worden aan de orde gesteld: 'Zijn juridische problemen voldoende gestructureerd om door een computer(programma) te worden opgelost?' (p. 16 en 17), 'Leveren het voorkomen van vage termen en de 'open texture' van het recht geen